

VIBORG
KOMMUNE

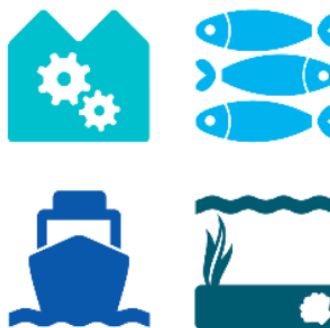
Forundersøgelse i regi af vandområdeplan 2015-2021 af strækningsindsats i vandløbsforekomst o8877_a i Hvam Bæk i Simested vandløbssystem. Marts 2021

Viborg Kommune har fået støtte til forundersøgelsen fra Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og fra Miljø- og Fødevarerministeriet:

**Den Europæiske Union
Den Europæiske Hav- og Fiskerifond**

HAV & FISK

Kolofon:**Titel:**

Forundersøgelse i regi af vandområdeplan 2015-2021 af strækingsindsats i vandløbsforekomst o8877_a i Hvam Bæk i Simested vandløbssystem i hovedvandopland 1.2 (Limfjorden)

Indeholder data fra Geodatastyrelsen

Forsidefoto:

Hvam Bæk kort før udløbet i Simested Å

Udarbejdet og udgivet af:

Viborg Kommune, Teknik & Miljø, Natur og Vand

Udgivet:

Marts 2021

Kontaktadresse:

Viborg Kommune, Teknik & Miljø, Natur og Vand
Prinsens Alle 5, 8800 Viborg
email: naturogvand@viborg.dk

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund	4
1.1. Generelt om vandløbet	4
2. Redegørelse for, hvilke vandløbsrestaureringer, projektet har til formål at gennemføre	6
3. Nuværende fysiske forhold	6
3.1. Oplysninger om afgrænsning, typologi, tilstand mm.....	13
3.2. Data for ørredbestandens tilstand.....	13
4. Målsætningen for vandløbsforekomsten	14
5. Redegørelse for de anlægstekniske muligheder	14
Bilag 1 (Plot af vandløbsopmåling med bund- og terrænkoter)	16

1. Baggrund

I Statens Vandområdeplaner 2015-2021 er der udpeget en række vandløbstrækninger til vandløbsrestaurering.

Formålet med vandløbsrestaurering er at forbedre vandløbets fysiske forhold for at opfylde vandområdeplanernes miljømål for vandløbet. Det kan f.eks. ske ved udlægning af groft materiale i vandløbet, etablering af sandfang, genslyngning af udrettede strækninger eller ved at fjerne fysiske spærringer i vandløbet som hindrer fri passage for fisk og anden vandløbsfauna.

Det er Kommunen som skal afklare mulighederne og udføre en evt. restaureringsindsats. Indledningsvist gennemfører kommunen en forundersøgelse, som bl.a. afklarer indsatsbehov og -muligheder samt inddrager berørte lodsejere. Hvis forundersøgelsen konkluderer, at en indsats vil medføre den ønskede forbedrende effekt, samt at de økonomiske omkostninger hertil vil stå i rimeligt forhold til effekten, skal Kommunen søge om tilskud til gennemførelse af et projekt.

Forundersøgelse og evt. realisering sker i dialog med berørte lodsejere. Udgifterne finansieres af staten. Kommunerne søger om tilskud fra staten til såvel forundersøgelse som realisering.

Nærværende forundersøgelse omfatter en strækningsindsats i en del af vandløbet Hvam Bæk (vandløbsforekomst o8877_a) i Viborg Kommune i hovedvandopland 1.2 (Limfjorden) i vandområdedistrikt Jylland – Fyn. Forundersøgelsen skal afklare, om vandløbsforekomsten er egnet til restaurering med virkemidlet *udlægning af groft materiale* med henblik på at opfylde vandområdeplanens miljømål for vandområdet.

Der blev meddelt tilsagn om tilskud til forundersøgelsen d. 12. marts 2019.

1.1 Generelt om vandløbet

Hvam Bæk ligger ca. 2 km syd for Aalestrup i den nordlige del af Viborg kommune på grænsen til Vesthimmerlands kommune. Bækken er en del af Simested Å vandløbssystem og har sit udspring ca. 1,8 km syd for Simested By. Herfra løber bækken mod vest, under hovedvej A13, forbi Hvam Stationsby og Gl. Hvam og ud i Simested Å ca. 2 km nedstrøms for Aalestrup.

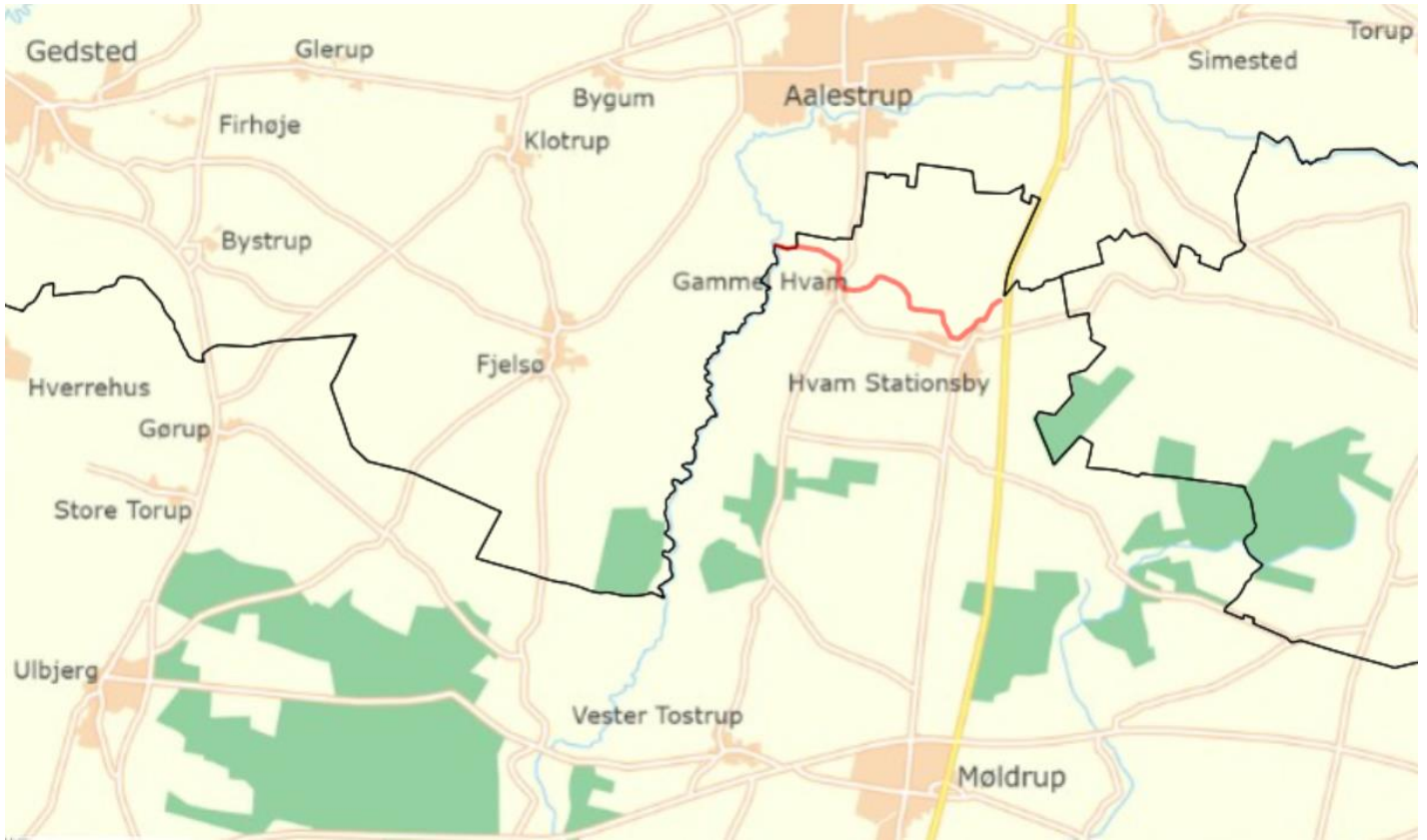
Den øverste del af bækken ligger i Vesthimmerlands og Mariagerfjord kommuner. Den nedre del (nedenfor hovedvejen) ligger overvejende i Viborg Kommune. Kort før udløbet i Simested Å udgør bækken kommunegrænsen mellem Viborg og Vesthimmerland.

På den undersøgte strækning er vandløbsbredden 0,8 – 1,5 meter. Nedenfor Gl. Hvam Vandmølle har Viborg Amt fastsat medianminimumsvandføringen til 30 l/s og middelvandføringen til 65 l/s.

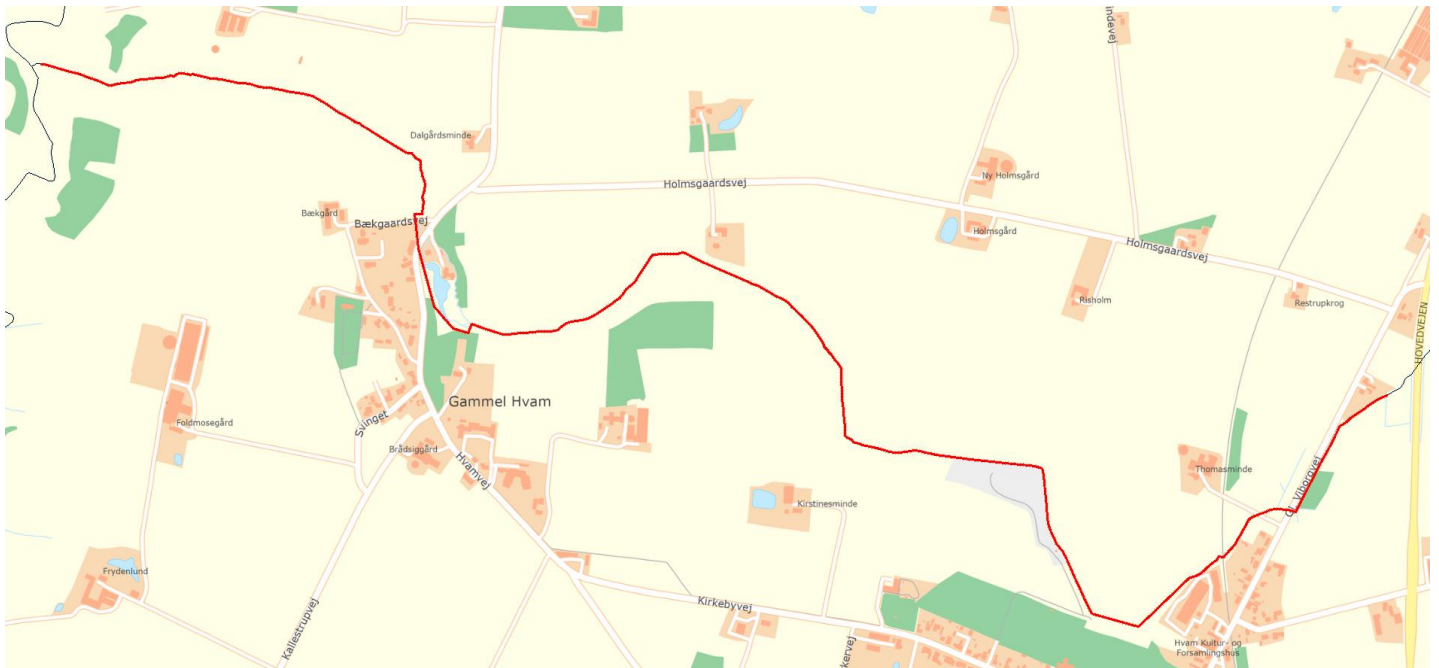
Vandløbsforekomst o8877_a har en længde på 3,782 km, som strækker sig fra nedenfor hovedvejen og til udløbet i Simested Å. Der er ikke registreret spærringer i denne vandløbsforekomst, men der er flere registrerede spærringer i vandløbet længere opstrøms.

Vandløbsstrækningen er offentlig. Der foreligger et regulativ i 1965 med længdeprofiler for strækningen. Desuden er vandløbet omfattet af et fællesregulativ for vandløb i Aalestrup Kommune.

Der er tidligere gennemført en forundersøgelse i vandplanregi For den øvre del af Hvam Bæk (Vesthimmerlands Kommune, 2014). I Gl. Hvam ligger der en vandmølle. Der er etableret et omløbsstryg ved vandmøllen.

Oversigtskort 1 der viser vandløbsforekomst o8877_a

Oversigtskort 2 der viser vandløbsforekomst 08877_a

2. Redegørelse for, hvilke vandløbsrestaureringer, projektet har til formål at gennemføre

Indsatsen i vandløbsforekomst o8877_a indgår i vandområdeplan 2015-2021 og i Bekendtgørelse om miljømål for overfladevandsområder og grundvandsforekomster (pt. BEK nr. 448 af 11/04/2019) og Bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter (pt. BEK nr. 449 af 11/04/2019).

Nummer	Kommune(r) og evt. navn	Afgrænsende koordinater	Type	Længde (km)	Miljømål
o8877_a	Viborg, Hvam Bæk	X1: 529255, Y1: 6281272, X2: 531934, Y2: 6280612	2	3,78	God økologisk tilstand senest 22. december 2021. God kemisk tilstand senest 22. december 2015.

Uddrag fra BEK 448

Vandområde nr.	Kommune(r) og (evt.) navn på vandløb	Afgrænsende koordinater	Længde på vandområde (km)	Indsats
o8877_a	Viborg, Hvam Bæk	X1: 529255, Y1: 6281272, X2: 531934, Y2: 6280612	3,78	Udlægning af groft materiale

Uddrag fra BEK 449

Jævnfør BEK 449 skal indsatsen, forudsat det er hensigtsmæssigt og omkostningseffektivt, gennemføres ved *udlægning af groft materiale*.

3. Nuværende fysiske forhold

Som led i forundersøgelsen er vandløbsstrækningen hvor spærringen er beliggende gennemgået. I anden forbindelse er størstedelen af vandløbsforekomsten opmålt i 2019. Plot af opmålingen er vist som bilag 1.

Hele strækningen er reguleret og har et forholdsvis kanaliseret forløb. Bredden er mellem 0,7 og 1,5 meter og vanddybden er typisk mellem 10 og 40 cm. Vandføringen stiger forholdsvis langsomt på strækningen. Faldforholdene er forholdsvis gode og der er typisk jævn eller god strøm.

Ovenfor Hvam Stationsby er bundet meget sandet og der er en del sandvandring. På den øverste strækning ovenfor Gl. Viborgvej er bækken bred uden en egentlig strømrende. Her er der meget dødt ved i bækken fra en række store træer, som står langs med vandløbet. Lidt længere nedstrøms hvor vandløbet krydser Himmerlandsstien, er der nedtrådte brinker og meget henfalden kantvegetation i vandløbet. Der er spredte forekomster af undervandsvegetation (smalbladet mærke og vandstjerne).

Fra opstrøms boldbanen i Hvam (ca. st. 225) ned til ca. st. 1.000 (hvor der er en rørbrø og et kreaturvandingssted) er der få og små forekomster af grus- og stenbund, men også lange partier med sandvandring. Vandløbet er overvejende nedskåret og der er en del partier med kratbevoksning langs vandløbet. Der er spredte forekomster af undervandsvegetation (smalbladet mærke og vandstjerne).

Fra st. 1.000 ned til st. 1.470 er der en del partier med grus og sten og der blev observeret flere gydebanks og mindre ørreder. Her er vandløbet lysåbent og terrænnært. Der er spredte forekomster af undervandsvegetation (smalbladet mærke og vandstjerne)

Fra st. 1.470 ned til st. 2.100 (Gl. Hvam Vandmølle) er der kun meget lidt hård bund. Strækningen er noget tilgroet og der ses en del sandaflejringer. Her er vandløbet også lysåbent og terrænnært og vandløbsfloraen består af smalbladet mærke og spredte forekomster af vandstjerne. Fra omkring st. 1.750 og ca. 110 meter nedstrøms løber stort set hele vandføringen i en gammel rørlægning, hvilket betyder, at det åbne vandløb næsten er tørlagt på strækningen. Da man åbnede vandløbet for ca. 30 år siden blev rørlægningen liggende og man afproppede rørenderne. Nu har vandløbet så fundet vej gennem afproppingen, så vandløbet (igen) er tørlagt på strækningen.

Strækningen nedenfor Hvamvej ud til udløbet i Simested Å veksler mellem sandede partier og partier med grus og småsten med enkelte høl- og strygpartier. Den fysiske variation er større end ovenfor Gl. Hvam. Hvor strømmen er jævn er bunden sandet og hvor strømmen er god er bunden mere gruset. Vandløbet er helt lysåbent og nogenlunde terrænnært. Vandløbsfloraen består overvejende af smalbladet mærke og enkelte forekomster af vandstjerne. Der blev observeret enkelte gydebanker og mindre ørreder.

På besigtigelsestidspunktet (november) blev vandløbets samlede vandføring anslået til 70 l/s på den nederste del af vandløbet.

Fotos fra besigtigelse

Hvam Bæk opstrøms Gl. Viborg vej

Vandløbet nedstrøms Gl. Viborgvej

Vandløbet nedstrøms Himmerlandsstien (ca. st. 100)

Vandløbet opstrøms boldbanen (ca. st. 250)

Vandløbets ud for Energi Viborgs rensedam (ca. st. 600)

Vandløbet ved rørbro / kreaturovergang (ca. st. 1.000) – set i opstrøms retning

Vandløbet ved gydebanke (ca. st. 1.075)

Vandløbet ca. st. 1.400

Vandløbet ca. st. 1.660

Vandløbet ca. st. 1.775 hvor det åbne vandløb er tørlagt

Vandløbet ca. st. 2.050 opstrøms Gl. Hvam Vandmølle

Vandløbet ca. st. 2.320 nedstrøms underføring under Hvamvej

Vandløbet ca. st. 2.360 nedstrøms underføring under Bækgårdsvej

Vandløbet ca. st. 2.700

Vandløbet ca. st. 2.875

Vandløbet ca. st. 3.000

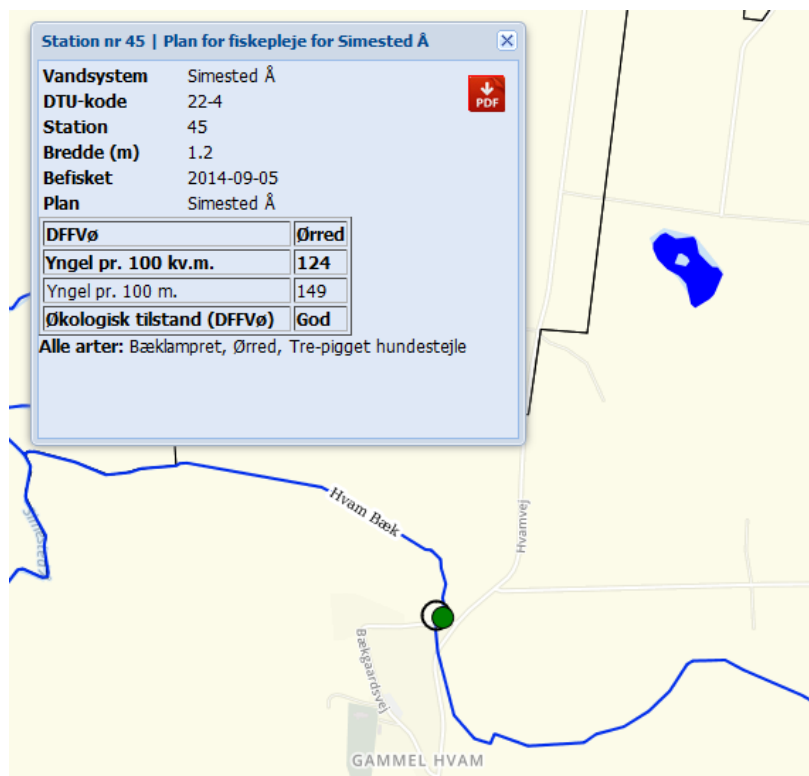

Vandløbet ca. st. 3.200 kort før udløbet i Simested Å (st. 3.315)

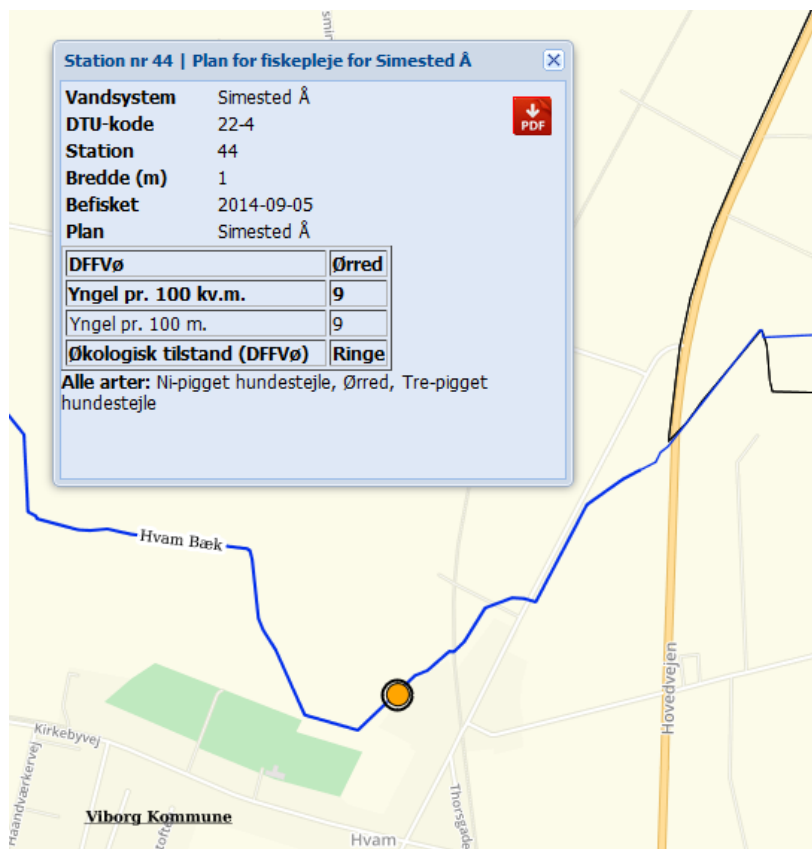
3.1 Oplysninger om afgrænsning, typologi, tilstand mm. (hentet fra Miljøstyrelsens webGIS)

Ident for vandområde:	o8877_a
Navn på vandløb:	Hvam Bæk
Navn på vandsystem:	Simested Å
Hovedvandopland:	1.2 Limfjorden
Vandområdedistrikt:	Jylland og Fyn
Kommunenummer:	791
Længde af vandområde (km):	3,782
Typologi:	Vandløbstypologi 2 (mellem)
Karakterisering af vandområdet:	Naturligt vandområde
Blødbundsvandløb:	Ikke blødbundstype
Oplandsstørrelse:	Større end 10km2
Stærkt modificerede vandområder:	Ikke udpeget som stærkt modificeret
Kunstige vandområder:	Ikke udpeget som kunstigt.
Økologisk tilstandsklasse, makrofyter:	God økologisk tilstand
Økologisk tilstandsklasse, smådyr (DVFI):	God økologisk tilstand
Økologisk tilstandsklasse, fisk:	Høj økologisk tilstand
Økologisk tilstandsklasse, samlet:	God økologisk tilstand
Aktuel tilstand faunaklasse, DVFI:	6
Fysisk indeks, relativ:	0.64
Risikovurdering 2019 - Makrofyter:	Ikke i risiko
Risikovurdering 2019 - Fisk:	Ikke i risiko
Risikovurdering 2019 - Smådyr (DVFI) :	Ikke i risiko
Risikovurdering 2019 - Samlet:	Ikke i risiko

3.2 Data for ørredbestandens tilstand (DTU Aqua data hentet fra www.fiskepleje.dk)

Ved st. 45 (Nedstrøms underføring under Bækgårdsvej): God økologisk tilstand

Ved st. 44 (Nedstrøms Himmerlandsstien): Ringe økologisk tilstand

4. Målsætningen for vandløbsforekomsten

Målsætningen for vandløbsforekomst o8877_a er god økologisk tilstand. Den økologiske tilstand bliver bl.a. vurderet på baggrund af tre biologiske kvalitetselementer: smådyr, fisk og makrofyter (vandplanter). For alle kvalitetselementer bedømmes tilstanden af Miljøstyrelsen til en af følgende tilstandsklasser: høj, god, moderat, ringe eller dårlig. Hvis blot ét af kvalitetselementerne ikke opfylder målet om mindst god økologisk tilstand er der ikke målopfyldelse – det såkaldte ”One out all out princip”.

Hvis der er ukendt tilstand for et eller to af kvalitetselementerne indgår disse ikke i den samlede bedømmelse af tilstanden. Ukendt tilstand medfører altså ikke, at der ikke er målopfyldelse.

For vandløbsforekomst o8877_a fremgår den seneste tilstandsvurdering af Miljøstyrelsens basisanalyse fra 2019. Her er tilstanden for smådyr og makrofyter (vandplanter) bedømt til god økologisk tilstand. For fisk er tilstanden bedømt til høj økologisk tilstand. Dermed er den samlede tilstand god økologisk tilstand, hvilket er en forbedring i forhold til den gamle basisanalyse fra 2014. Ud fra tilstandsvurderingen er der ikke længere et indsatsbehov i bækken.

Ud fra DTU Aquas fiskeundersøgelser i 2014 er ørredbestanden dog ringe i den øvre del af vandløbsforekomsten. DTU Aquas fiskeundersøgelser har ikke betydning for, om målsætningen er opfyldt.

5. Redegørelse for de anlægstekniske muligheder

Ud fra gennemgangen af vandløbet er det Viborg Kommunes vurdering, at vandløbsforekomsten – bortset fra den øverste del – er egnet til restaurering ved udlægning af groft materiale i form af gydegrus og skjulesten. De forekomster af grus og sten som findes i vandløbet er beskedne og vil med fordel for især fisk og smådyr kunne suppleres.

Af nedenstående skitse fremgår hvor Viborg Kommune har fundet forholdene egnet til udlægning af groft materiale. Det er især i den nederste del af vandløbsforekomsten.

Skitse 1 hvor forslag til udlægning af gydegrus er vist med rødt. Den lyseblå streg angiver den rørlagte strækning. De viste stationeringsnumre er fra opmålingen i 2019

Da der jævnfør basisanalysen ikke er et indsatsbehov i bækken, afsluttes forundersøgelsen på det foreliggende grundlag uden vurdering af tiltag, lodsejerinddragelse etc.

Viborg Kommune vil arbejde videre på at gennemføre et kommunalt finansieret projekt, hvor der i samarbejde med den lokale lystfiskerforening udlægges gydegrus på nogle af de lokaliteter, som er vist på skitse 1. I samme projekt vil Kommunen få fjernet den spærring, som den rørlagte strækning udgør.

Viborg Kommunes underskrift

Dato: 31-03-2021

Underskrift